

hogy tanáraiknak az államhoz hasonló fizetést adjanak. Bizunk Wlassics Gyula miniszter úr nemes gondolkozásában, hogy ő, ki a tanári érdekeket oly melegen fölkarolja, a kereskedelmi szak-tanárok érdekében ugyanezen eljárást követni hajlandó lesz. Egy sokáig mellőzött, sokáig lenézett tanári kar jogos kívánságai teljesülnének ezzel; hiszszük, hogy kérésük meghallgatásra talál.

(Debreczen.)

SZÁNTÓ SÁMUEL.

A GÖRÖG KÉRDÉS.

A görög nyelvet helyettesítő tárgyak életének ötödik eszten-dejében fölhangzanak végre a szakvélemények, hogy ítéletet mond-janak e kétnevű, de több ágú iskolai tanulmánynak értéke s további fönmaradásra való jogosultsága felől. Az eddig nyilvánosságra jutott vélemények között van ugyan olyan is, mely az elért ered-ményre való tekintetből a statusquo föntartásába belenyugszik; de a többi a görög nyelvet helyettesítő tanulmányoknak, ha nem is egyenes eltörlését, de legalább revisióját sürgeti.

Azt hiszem, hogy ha a vélemények fölszaporodnak, kevés lesz köztük (vagy talán nem is lesz) olyan, a mely a mostani állapot föntartását kívánja. Mert bár el kell ismernünk, hogy ama tanul-mányok a középoktatásban becses anyagot ölelnek föl, s különösen a magyar és görög irodalmi rész olyat foglal magában, a melynek szükségességét az általános műveltségre különböző alakban foly-tonosan hangoztatták s hangoztatják: mégis a tapasztalás immár igazolja azt a kezdetben is fölmerült aggodalmat, hogy egy heti 4 óra keretébe illesztett tanulmányi anyagsoportnak majdnem ugyan-annyi iránya lazítja a tanítás egységét. Mert hiába jelöljük azt ki papiroson, hogy a magyar és görög irodalmi szemelvények tulaj-donképen a magyar irodalomelmélet tanításának gyakorlati támo-gatására akarnak közremunkálni, s hiába fáradozik a tanár azon, hogy a stílisztikai, szerkesztéstani és irodalomtörténeti szempont kiemelésével a magyar irodalmi tanítás egyetemes, közös célja felé irányítsa a tanulók tekintetét, ha egyszer azt a czélt nemcsak az olvasmányok tartalma és tárgyi fejtegetése, hanem az érettségi vizsgálat követelménye is ketté választatja velük.

Nem azt akarom evvel mondani, hogy az érettségi vizsgálaton másként kellene szerepeltetni ezt az igazi *«mixtum compositum»*-ot.

A mai állapothoz képest helyesnek tartom azt az intézkedést, mely csakis a görög irodalmi tanulmányokra terjesztette ki az érettségi vizsgálatot. Én csak azon visszásságra akartam rámutatni, mely a görög nyelvet helyettesítő tanulmányok mai helyzetében van. A helyzet furcsaságát mi közvetlenül érezzük, de — sajnos! — számos nemcsak az egységet zavaró s a cél felé haladást nehezítő, hanem még hozzá boszúsággal járó következményét is. Ugyancsak abból támadt az a habozás is, melybe az intéző férfiakat az a kérdés juttatta, mily tért adjanak e tanulmányoknak az érettségi vizsgálat keretében. Az 1890. évi 30820. sz. a. kelt min. rendelet még nemcsak a görög, hanem a magyar irodalmi részt is kijelöli az érettségi vizsgálat szóbeli részének tárgyául; tavaly már az érettségi írásbeli tételeket is készen tartottuk, mikor megjött a rendelet, mely a magyar irodalmi részt az érettségi vizsgálat köréből kivonja, s a görög irodalmi tanulmányokat is csupán a szóbelinek teszi tárgyává. Növeli a furcsaságot az irodalmi tanulmányok hosszú keresztnéve, melyet egy lélekzettel bajos elmondani. Helyette majdnem általánosan a «görög-pótló» elnevezés járja; az meg nem fejezi ki, a mit kellene. Szóval az elnevezéstől kezdve föl egész a gymnasiumi oktatás céljáig ingadozás, zavar, erőltetés, küzködés! Bonyodalom kifejtet nélkül! Csoda, hogy az elért eredményt elég jónak lehet nyilvánítani!

Igen, csakhogy az eredménynek nem közepszerűnek kellene lenni, hanem határozottan jónak. Az anyag értéke megérdemli, vonzó és hasznos volta meg elérhetővé teszi.

A jobb eredményt hátráltatja az a körülmény is, hogy az irodalmi tanulmány egyik fele, vagy a magyar vagy a görög, nagyobb-részt mostoha kezekbe jut. Nagyon evidens ugyanis, hogy míg a görög philologus czélszerűbben és világosabban kezeli, valamint ügyesebben kerekíti ki a görög irodalmi szemelvények tárgyi vonatkozásait, addig a magyar philologus az irodalomelmélet s a magyar irodalomtörténet szempontjából gyümölcsözteti jobban, részben a görög s egészben a magyar irodalmi darabokat.

Az írásbeli dolgozatok dolgában is akadna rendezni való. Igaz ugyan, hogy az 1891. évi 31085. sz. a. kelt min. módszeres utasítás 6. pontja csak *ajánl nagyobb didaktikai egységek után egy-egy házi dolgozatot, pl. osztályonként minden évharmadban egyet-egyét*; de néhol a hatóság megköveteli. Nem árt tehát azt sem szóvá tenni. A módszeres utasítás e dolgozatokat a *tanulók stílus-képzésére*

való tekintetből ajánlja. A czél helyes. Csakhogy a magyar irodalom tanárának is föladata az. Az ugyanazon czélból iratott s ugyanazon szempontból bírálendő dolgozatok azután, a helyesírásban tapasztalható nagy mértékű ingadozások s a modern orthologia törekvésének fitymálása következtében nem ritkán ellentétes követelések között hánykódnak. A n it az egyik épít, a másik menten lerontja. Több kár, mint haszon. A közoktatásügyi kormány néhány évvel ezelőtt elrendelte ugyan a magyar tud. Akadémia helyesírásának követését, de az csakhamar feledésbe ment. De meg hiszen az akadémia maga is oly szaklapot támogat, mely vele e kérdésben egyenes ellentétbe helyezkedett. A váci főgymnasium (gondolom) 1892. évi *Értesítője* érdekes gyűjteményt nyújt ez összevisszaság szemléltetésére különféle munkákból. — A tanár azonban nemcsak az írásbeli dolgozatokban viteti keresztül, hanem előadásában is hangoztatja elveit. Így azután mindenképen csak a magyar irodalmi tanítás vallja kárát a hivatlanul föltolakodó közreműködésnek.

A mai állapot tarthatatlanságát bizonyára mindnyájan érzik azok, a kik a legközelebről szemlélhetik annak visszásságát, s különösen a magyar irodalmi tanításra egyenletes és egységes menetére gyakorolt lazító hatását. Igen, de a görög nyelvet helyettesítő tárgyak oly becses anyagot ölelnek föl, a melyről nagyobb veszteség nélkül le nem mondhatnánk. A magyar irodalmi részük olyan hiányt pótol — persze csak egyeseknél, — a mely hiány miatt számtalan panasz merült s merül föl; a görög irodalmi pedig a görög élet és műveltség könnyebb és terjedelmesebb megismertetését teszi lehetővé annál, a minőt a görög nyelv és irodalom vézna tanításától viszonyaink között remélhetünk.

Csengeri János dr. ügyesen rámutatott az irányra, mely a kilábolás felé vezet. Egyet is értek vele. «*A görögpótló tanterv reformja*» cz. fölolvassása (Magy. Pæd. IV., 4) végén összefoglalt javaslatának mind az 5 pontjára nézve. Csak a kivitelt illetőleg van más ajánlatom, illetve nézetem.

Először is, a mi az óraszaporítást illeti, nagyon nehéz és számszor is meggondolni való kérdés, mielőtt eldöntenék. A húr tovább feszítése, félő, szakadást vonhat maga után. Tanulóink nézetem szerint már most is annyira meg vannak terhelve, hogy inkább óraszám-leszállításáról, mint emelésről kellene gondoskodnunk. Elég súlyos tehernek kell magukat alá vetniök, míg az életbe vezető

útat megteszik. De alávetik magukat; s mikor szellemi erejük a súly alatt roskadozik, úgy könnyítenek magukon, a hogy tudnak. Oly tehetségek és tulajdonságok bújnak elő s kerekednek felül, melyek fölébresztését a legnagyobb gonddal kerültük iskolai nevelő munkánk közben. Fölébreszti a szorultság, s kifejleszti az állandó szükségben szintén állandóvá váló gyakorlat. Az észtehetség túlságos feszítése tehát könnyen a jellem rovására történhetik.

Másodszor pedig én a görög irodalmi szemelvényeket a magyar irodalmi tanításból kirekesztem. A bajt nem orvosolhatjuk teljesen, ha minden okát el nem hártjuk. A görög írók magyar fordításban való olvasását bele kell ékelni a görög nyelvi és irodalmi tanítás keretébe. Általános a panasz, hogy a görög tanítás a rendelkezésre álló csekély idővel nem mutathat föl olyan eredményt, a minő az általános műveltség fogalmának erről a részről megfelelne. A nyelvi nehézségek folytán a görög irodalomnak csak parányi részcsekéivel ismerkedhetik meg a tanuló. Xenophon néhány fejezetével, Homeros 10—12 énekével, egy kis Platon-, esetleg még Herodotos-féle szemelvényekkel készen van összes görög irodalmi tanulmányunk. Ennyicske bizony izelítőnek is kevés. Minthogy azonban többre az idő nem futja, oly módrról kell gondoskodnunk, a mely a jogos panaszt megszünteti. Ha a görög nyelv tanítását Homeroson kezdjük, egyik eposát 4 év alatt körülbelül elolvastathatjuk eredetiben még akkor is, ha egy pár hónapot elveszünk tőle a VI. osztálytan Herodotos, a VII.-ben pedig Xenophon Memoribiliai részére. Heti 1—1 órát azután a görög nyelvi órák közül görög auctorok magyar fordításban való olvasására fordíthatunk. A havi két írásbeli dolgozat egyikéről bátran lemondhatunk — legalább a VI. osztálytól kezdve, s már így is — a dolgozatok hibáinak nyelvtani gyakorlatokkal kapcsolatos megbeszélésére fordítandó időt is számítva — mintegy 17 órát nyerünk.

A magyar irodalom sem maradhat azonban ama sanyarú tengődés állapotában, a melyben (eltekinthetve azoktól, a kik a görög nyelvet helyettesítő tárgyakat választották) most sínylődik. Én is azt hangoztatom Csengerivel, hogy nem az irodalomtörténeti órák számát kell szaporítani, hanem igenis az irodalmi termékek nagyobb mértékű olvasására kell több időt fordítani. Az irodalomtörténet, mint az olvasás útján közvetlenül szerzett ismeretek és tapasztalati eredmények elméleti összefoglalása, így lesz csak igazán könnyű és hasznos és maradandó tanulmány. A felsőbb osztályok-

ban a magyar irodalmi órák számát minden áron emelni kell. Szinte nevetséges, hogy a felső osztályokban az irodalomelmélet tanítására s irodalmi termékek olvasására csak heti három órával rendelkezünk. Lehet s kell is e megmagyarázhatatlan állapoton segíteni egyik vagy másik tárgy lejjebb, s a szépirásnak, e csakis önmagában tetszelgő üres figurának, teljes kiszorításával. De ha nem lehet másként, még a legnagyobb áldozatra, az órák mostani számának egygyel való megtoldására is készeknek kell inkább lennünk, mintsem túrjuk, hogy nemzeti műveltségünk alapvető tényezője tovább is csak tengődjék.

(Arad.)

CSERÉP JÓZSEF.

AZ ELEMI ISKOLAI OKTATÁS METHODIKÁJÁHOZ.

(I. osztály.)

Elemi iskolai kollegáim talán némi bizalmatlansággal fogják a következő igénytelen észrevételeket olvasni. Sietek kijelenteni, hogy nem szándékozom az elemi iskolai tanításmódját kritikai boncsolókés alá venni, sőt még a gymnasium desideratumaival sem akarok ezuttal előhozakodni s ebből a szempontból vetni föl egy-egy rectificáló eszmét, bár — nem tagadom — szívesen szólnék hozzá ehhez a nagyfontosságú kérdéshez e lap hasábjain is, melynek egyik főczélja épen az, hogy az izoláltan álló tanintézeteket egymáshoz közelebb hozza és közöttük bizonyos szerves kapcsolatot létesítsen. Részemről ezelőtt is érdeklődtem elemi iskolai tanításunk iránt, mint azt egy pár ily irányú cikkemmel be is bizonyítottam. Ujabban azonban még fokozódott érdeklődésem; mivel kis fiam épen az első elemibe jár s így némileg nekem is alkalmat ad, sőt kötelességet ró reám, hogy az ő dolgai iránt fokozott mértékben érdeklődjem.

E foglalkozás közben felmerült gondolatok némelyikét akarom a következőkben vázolni. Ha nem is lesznek azok eredetiek, de talán olyanok, melyeket a didaxis elveivel össze-lehet egyeztetni.

1. Az *olvasás* technikájának módszere, úgy látom, most már elég helyes utakon jár lassú, óvatos haladás mellett. Közepes tehetségű fiu is elég gyorsan beleéli magát a betüösszetétel művészetébe. Azonban korán kell arra súlyt helyezni, a mit didaktikai phraseológiánk *értelmés olvasásnak* nevez. Ez mindenestre nagy lépés: